

საქართველოს ევროპასთან ეკონომიკური ინტეგრაციის სტატისტიკური აღრიცხვის პრობლემები და მათი სრულყოფის გზები

ოთარ აბესაძე
თსუ დოქტორანტი

დღეს, როდესაც საქართველოს საგარეო ინტერესებში მონიწივე ევროპული ფასეულობებისა და გამოცდილების გაზიარება და ევროკავშირში გაერთიანება შედის, განსაკუთრებით აქტუალურია ეროვნული სტატისტიკის «მოდერნიზების» საკითხი, რომლის თანმდევი პროცესია «ასოცირების შესახებ შეთანხმების» იმ ძირითადი პარამეტრების იმპლემენტაცია, რომელთაც მიეკუთვნება: ეროვნული სტატისტიკის სისტემის შესაძლებლობების განვითარება დროული, საერთაშორისო დონეზე შედარებადი და საიმედო სტატისტიკური მონაცემების უზრუნველყოფის გზით.

ეს ობიექტურად გარდაუვალი და შეუქცევადი პროცესია, რადგან მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების ძირითადი ტენდენციების გამოსავლენად, საქართველოს ევროკავშირთან ეკონომიკური ინტეგრაციის სფეროში თეორიული და პრაქტიკული ხასიათის გამოკვლევების ჩასატარებლად, არგუმენტირებული, მეცნიერულად დასაბუთებული დასკვნების გამოსატანად და აქედან გამომდინარე, სათანადო სარეკომენდაციო წინადადებებისა და პრევენციული ღონისძიებების შესამუშავებლად, აუცილებელია შესაბამისი სტატისტიკური ინფორმაციის ჯერ არსებობა და შემდეგ გამოყენება. ამიტომ მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის ფონზე წინა პლანზე წამოიწია საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრაციული პროცესების ამსახველი «ხარისხიანი» ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების არსებობამ. ეს საკითხი აქტუალურია განსაკუთრებით დღეს, რადგან უკვე გარდაუვალია ამ მიმართულებით სტატისტიკის სრულყოფა საერთაშორისო სტანდარტებთან მაქსიმალური ჰარმონიზაციის უზრუნველსაყოფად. ეს კი პირდაპირ მოითხოვს ევროინტეგრაციული პროცესების ადეკვატური სანდო სტატისტიკის არსებობას. ეს აუცილებელია, რადგან ქვეყნის სწორი საგარეო ეკონომიკური

პოლიტიკის შემუშავებისათვის საჭიროა ამა თუ იმ ქვეყნის საგარეო ეკონომიკური კავშირების რაოდენობრივი შესწავლა, მათი სტატისტიკური ანალიზი და პროგნოზირება. აქედან გამომდინარე, აღნიშნულ სფეროში არსებული ინფორმაციული უზრუნველყოფის პრობლემების გამოკვეთა, მათი სტატისტიკური შესწავლა და შეფასება დროული, აუცილებელი და მეტად აქტუალური პრობლემაა.

დღეს, საქართველოს ევროპასთან მიმდინარე ეკონომიკური ინტეგრაციის ფონზე, თვალსაჩინო ხდება სტატისტიკური აღრიცხვის ძირითადი პრობლემები, რომელთა დაძლევა სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურს ახალი გამოწვევების წინაშე აყენებს.

პირველ რიგში უნდა აღინიშნოს, რომ არასრულყოფილად ხდება სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციაში საქონლის წარმოშობის ქვეყნის დაფიქსირება. საგარეო ვაჭრობის მონაცემთა ბაზებში ძირითადად ფიქსირდება მოვაჭრე ქვეყანა და არა საქონლის წარმოშობის ქვეყანა. მაგ.: 2014 წლის ივნისის ბაზაში წარმოშობის ქვეყანა არ უწერია დეკლარაციების 64%-ს. როგორც ახალი მეთოდოლოგიური რეკომენდაციებით, ისე DCFTA-ის (ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმება) ფარგლებშიც აუცილებელია საგარეო ვაჭრობაში წარმოშობის ქვეყნის აღრიცხვა.

მეორე მხრივ, აღსანიშნავია, რომ საგარეო ვაჭრობის აღრიცხვის ერთ-ერთი პრობლემა სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციაში ველის — „სატრანსპორტო საშუალება საზღვარზე“ შევსებას ეხება. საქმე იმაშია, რომ საქონლით საგარეო ვაჭრობის ახალი რეკომენდაციების თანახმად, აუცილებელია სატრანსპორტო საშუალებების მიხედვით საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკის წარმოება. ეს შესაძლებელი იყო 2010 წლამდე, მაგრამ დეკლარაციების შევსებაზე დროითი შეზღუდვის დაწესების შემდეგ, აღნიშნული ველის შევსება ნებაყოფლობითი გახდა, რამაც გამოიწვია ის, რომ 2010 წლიდან საგარეო ვაჭრობის მონაცემები ტრანსპორტის ჭრილში (რა სატრანსპორტო საშუალებით განხორციელდა საქონლის იმპორტი ქვეყანაში ან ექსპორტი საზღვარგარეთ) აღარ მუშავდება.

მესამე, შსს-ის მომსახურების სააგენტოს მონაცემთა ბაზებ-

ში ხორციელდება იმპორტირებული ავტომობილების შესახებ ზუსტი და არა მიახლოებითი საბაზრო ღირებულების მიწერა. ეს იწვევს გარკვეული შეუსაბამობის წარმოშობას, რადგან მომსახურების სააგენტოდან ყოველთვიურად მიღებულ მონაცემთა ბაზებში იმპორტირებული, ექსპორტირებული და რეექსპორტირებული სატრანსპორტო საშუალებების შესახებ მითითებულია საქონლის მიახლოებითი საბაზრო ღირებულება. სწორედ ეს არის იმ განსხვავების მიზეზი, რომელიც ფიქსირდება შემოსავლების სამსახურის მონაცემთა ბაზებსა და შსს-ის მომსახურების სააგენტოს მონაცემთა ბაზებს შორის.

ამ საკითხის ერთგვარ გაგრძელებას წარმოადგენს მომსახურების სააგენტოს მონაცემთა ბაზებში იმპორტირებული ავტომობილებისათვის შესაბამისი კოდების სწორად მინიჭების საკითხი. ამ საკითხის დასმა განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში არეულია ახალი და ექსპლუატაციაში ნამყოფი ავტომანქანების კოდები, დეკლარაციების ნაწილში საქონლის კოდები საერთოდ არ ფიქსირდება. გარდა ამისა მომსახურების სააგენტოს მონაცემთა ბაზებში ექსპორტისა და რეექსპორტის შემთხვევაში ქვეყნის კოდების სრულად მინიჭება არ ხდება. (მაგალითად, 2014 წლის ივნისის მონაცემთა ბაზაში დეკლარაციების 8%-ს არ უწერია ქვეყანა.) აღნიშნული ველის შევსება კი აუცილებელია საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკის წარმოებისთვის ქვეყნების ჭრილში.

უნდა აღინიშნოს, რომ მომსახურების სააგენტოს მონაცემთა ბაზებში ავტომანქანების პირდაპირ რეექსპორტად გაფორმების შემთხვევაში უცნობი რჩება ამ მანქანის იმპორტის ქვეყანა, იმპორტირების თარიღი და საიმპორტო ღირებულება, რადგან აღნიშნულ საქონელზე იმპორტის დეკლარაცია არ ფორმდება. საჭიროა პირდაპირ რეექსპორტის რეჟიმით დეკლარირებულ სატრანსპორტო საშუალებებზე იმპორტის ქვეყნის, თარიღის და ღირებულების დაფიქსირება სტატისტიკური მიზნებისათვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში იქმნება ისეთი სიტუაცია, რომ ექსპორტზე გაყვანილია მანქანა, რომელიც ქვეყნის იმპორტში არ არის ასახული. შედეგად ექსპორტირებული მანქანების რაოდენობა აჭარბებს იმპორტის მოცულობას, რაც სტატისტიკური თვალ-

საზრისით გაუმართლებელია და ბალანსის დამყარება შეუძლებელია.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემაა გამარტივებული საბაჟო დეკლარაციის (ფორმა #4) სრულყოფილად შევსება ქვეყნების, 11 ნიშნა დონეზე საქონლის კოდების, ღირებულების მითითებით. საქმე იმაშია, რომ გამარტივებული საბაჟო დეკლარაცია (ფორმა #4) არ ითვალისწინებს საქონლის წარმოშობის ქვეყნის, საქონლის კოდის და საზღვარზე სატრანსპორტო საშუალების აღრიცხვას. საქონლის აღწერილობაც არ არის ისეთი დეტალური, რომ შესაძლებელი იყოს მისთვის ზუსტი კოდის მინიჭება სასაქონლო ნომენკლატურის მიხედვით. ყველა დეკლარაციაში არ ფიქსირდება საქონლის ღირებულება. გამარტივებული საბაჟო დეკლარაციის გამოყენების მიზანია საბაჟო დამუშავების ოპერაციების განხორციელებისათვის დახარჯული დროის შემცირება. ეს კი პრობლემას ქმნის ექსპორტის სრულყოფილად აღრიცხვის მიმართულებით. ასეთი გზით ძირითადად მეზობელ ქვეყნებში გადის სოფლის მეურნეობის პროდუქტები, რაც ფაქტიურად ექსპორტში არ ჩანს.

ინფორმაციის არასრული მოცუვა მიზეზია იმ პრობლემებისა, რაც საგარეო ვაჭრობის ინდექსების აგებას უკავშირდება. საგარეო ვაჭრობის დინამიკის შესწავლა საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკური შესწავლის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანაა. ევროკავშირთან მზარდი ეკონომიკური ინტეგრაციის ფონზე, მით უფრო ღრმა და ყოვლის მომცველი სავაჭრო სივრცის ფორმირების პროცესში აუცილებელია დინამიკაში იმპორტისა და ექსპორტის რაოდენობრივი მახასიათებლების გაანგარიშება და ამის საფუძველზე საგარეო ვაჭრობის ძირითადი ტენდენციების გამოკვეთა, როგორც რეგიონულ ისე, სასაქონლო ჭრილში. ამისათვის ბაზა სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურში არსებობს, თუმცა არასრული. ეს არის მიზეზი იმისა, რომ საგარეო ვაჭრობის ინდექსების აგება საქართველოში ჯერ-ჯერობით არ ხდება. თუმცა 2015 წლის იანვრიდან დაიწყო საექსპორტო პროდუქციის ფასების ინდექსების აგება და გაანგარიშება, რაც უდაოდ წინგადადგმული ნაბიჯია.

ყველა ზემოთჩამოთვლილი, მხოლოდ ნაწილია საგარეო ვაჭ-

რობის სტატისტიკაში იმ გადასალახი პრობლემებისა, რომლის არეალიც გაცილებით ფართოა. სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ განხორციელებული მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული საქმიანობები ამ პრობლემების გადაჭრაზეა ორიენტირებული, რაც არც თუ შორეული პერსპექტივაა.

ლიტერატურა:

1. «საქონლით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკა» (გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, ნიუ იორკი, აშშ, 2004 წ.);
2. «საქონლით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკა 2010» (გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, ნიუ იორკი, აშშ, 2011 წ.);
3. www.geostat.ge;
4. <http://www.rs.ge/5801>;
5. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>;
6. <http://eu-nato.gov.ge/en/news/4851>;
7. <http://eeas.europa.eu/enp/documents/progress-reports/index-en.htm>;
8. <http://eeas.europa.eu/enp/about-us/index-en.htm>;

**THE MAIN PROBLEMS OF STATISTICAL ACCOUNT OF
ECONOMIC INTEGRATION OF GEORGIA WITH EUROPEAN
UNION AND THE WAYS OF THEIR IMPROVING**

Otar abesadze

Phd student

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Resume

In the article there is described the main problems of statistical account of economic integration of Georgia with the European Union. There are given the main causes of problems of construction of the foreign trade indices. There are given the ways of solution of these problems.